

”Mieluummin kavereille kuin läheiselle”

Solidaarisuus nuorten aikuisten alkoholin välittämisessä alaikäisille

JENNI SIMONEN – CHRISTOFFER TIGERSTEDT

Johdanto

Alkoholijuomien laillinen hankintaikä on Suomessa 18 vuotta. Kyselytutkimusten mukaan kaksi kolmasosaa 14-vuotiaista suomalaisista tytöistä ja lähes yhtä suuri osuus pojista on kuitenkin juonut alkoholia ainakin kerran (Rimpelä & al. 2005). Saman ikäluokan tytöistä yli kaksi viidesosaa ja pojista kolmasosa on ehtinyt kokea ensimmäisen humalansa. Jostakin he ovat juomansa saaneet, mutta mistä? Tätäkin on tiedusteltu kyselytutkimuksissa. Hankintakanavia on lähinnä kolme: 15–16-vuotiaista nuorista suurin osa ilmoittaa saaneensa juomansa alkoholin sisaruksiltaan, kavereiltaan tai vanhemmiltaan (Ahlström & al. 2003; Ahlström 2006).

Vanhempien alkoholijuomien välittämistä alaikäisille lapsilleen moititaan kyllä jatkuvasti. Sama koskee nuorten alkoholin välittämistä vielä nuoremmille. Hyvin harvoin aihetta sen sijaan tarkastellaan syvemmin. Suomesta ja muualtakin löytyy vain kourallinen tutkimuksia, joissa on yritetty selvittää, miten isät ja äidit tai nuoret perustelevat, puolustavat tai pyytävät anteeksi alkoholijuomien toimittamista alaikäisille. Vaikuttaa siltä, että myös julkisessa keskustelussa aihetta on hankala käsitellä. Eivät vanhemmat eivätkä nuoret halua astua esiin paljastamaan laittomia edesottamuksiaan, joiden kohteena ovat alaikäiset teinit.

Asiaa voi kuitenkin selvittää kysymällä suoraan asianosaisilta, miksi he menettelevät niin kuin menettelevät. Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä on ryhmähaastattelu ja keskipisteenä nuoret aikuiset. Kiinnostuksemme kohteena ovat seuraavat kysymykset: Kenelle nuoret välittävät alkoholia, kenelle eivät? Mitkä ovat heidän välittämisenä ja välittämättä jättämisen-

sä keskeiset motiivit? Millaisia ehtoja he alkoholin välitykseen liittävät ja millaisessa suhteessa tämä toiminta on välityksen alaikäisille kieltävän lainsäädännön kanssa? Näin tutkimusongelmaksi täsmentyvät välityksen sosiaalisen dynamiikan kuvaus ja niiden yleensä julkilausumattomiksi jäävien sääntöjen valottaminen, jotka ohjaavat täysi-ikäisten nuorten alkoholijuomien toimittamista alaikäisille nuorille.

Artikkeli rakentuu seuraavasti. Ensiksi luomme nuorten keskinäistä sosiaalisuutta ja yhteisöllisyyttä korostavan näkökulman alkoholijuomien välittämiseen. Keskeisenä käsitteenä toimii nuorten keskinäinen solidaarisuus, joka ohjaa sekä välittämistä että siitä pidättäytymistä. Tämän jälkeen esittelemme aineiston, jonka pohjalta kuva alkoholin välityksestä muodostuu. Lopuksi siirymme tulosten ja tulkinnan erittelyyn, jossa välitystoiminta ja siihen liittyvät säännöt pyritään tekemään näkyviksi.

Nuoret aikuiset, solidaarisuus ja alkoholin välittäminen

Yhteisön merkitystä ei voi liikaa korostaa alkoholin käytön ja välityksen ymmärtämisessä. On kuitenkin tarpeen tarkentaa, mistä yhteisöstä kulloinkin on kyse. Eurooppalaisessa tutkimuksessa selvitettiin ala-aste- ja yläasteikäisten erilaisia yhteisösidoksia kysymällä, kuinka paljon henkilökohtaista vapautta he saavat: kuinka paljon he viettävät aikaa perheensä ja kuinka paljon kavereidensa parissa, kuinka paljon vanhemmat rajoittavat heidän aikataulujaan ja kokevatko he saavansa riittävästi vapautta omille menoilleen. Tältä pohjalta eri maiden lapset ja nuoret luokiteltiin kuuluviksi traditionaaliseen perheorien-

toituneeseen kulttuuriin, vertaisryhmäorientoituneeseen kulttuuriin tai maltilliseen perheorientoituneeseen kulttuuriin. Muun muassa Ruotsin, Hollannin ja Tanskan ohella Suomen lasten ja nuorten katsottiin edustavan vertaisryhmäorientoitunutta kulttuuria. Näissä maissa vain noin 10 prosenttia lapsista ja nuorista viettää vapaa-aikaa perheensä kanssa ja vanhemmilla on vain harvoin tapana rajoittaa nuorten menemisiä ja tulemisia. Sitä vastoin traditionaalisen perheorientoituneen kulttuurin maissa, kuten Espanjassa ja Ranskassa, viidennes teini-ikäisistä viettää suurimman osan vapaa-ajastaan perheen parissa ja vanhemmat myös rajoittavat heidän aktiviteettejään. (Hoikkala & Suurpää 2005, 299–300.)

Luokittelun perustana oli kahden yhteisön merkitys lasten ja nuorten elämässä – omien kavereiden ja perheen. Kun analysoimme alkoholin välittämistä alaikäisille, osoittautuu, että näiden yhteisöjen eroilla on keskeinen rooli nuorten käyttäytymisen ymmärtämisessä.

Yhteisöä korostava näkökulma kytkee tutkimuksemme durkheimilaiseen perinteeseen. Émile Durkheimin mukaan yhteiskunta pysyy koossa sellaisten mekanismien avulla, jotka tuottavat moraalista solidaarisuutta. Solidaarisuus perustuu yhteisön jäsenten samankaltaisuuteen eli siihen, että he toimivat, ajattelevat ja tuntevat samansuuntaisesti. Solidaarisuus saa hahmon altruistisina tekoina ja kiintymyksen osoituksina. (Collins 2004, 102, 109.) Yhtenä erityisenä kiintymyksen ilmauksena voi pitää Marcel Maussin (1999) lahjan vaihdon periaatetta, jossa solidaarisuus saa aikaan vastavuoroisuutta.

Tässä tutkimuksessa kaveriporukat ja sisarusryhmät nähdään yhteisinä, jotka ovat paikallisuuden, henkilökohtaisten suhteiden ja tunteiden leimaamia sosiologisia yksiköjä (vrt. Veijola 2005, 95). Erityisesti nuorten kaveripiirien luonnehtimiseen sopii Michel Maffesolin (1997) korostama näkemys, jonka mukaan yhteisöllisyys ei koskaan voi olla pelkästään tavoitteellista, vaan sillä on aina ekspressiivinen ja rituaalinen luonne. Maffesoli tuntuu tältä osin seuraavan Durkheimin ajatuskulkuja yhteisöllisyyden perimmäisestä olemuksesta (Sulkunen 1998, 298–299). Yhteisöllisyys kaveriporukoissa muodostuu siis itsetarkoitukselliseksi ja solidaarisuuden läpäisemäksi.

Klaus Peter Rippen (1998, 357) määritelmän mukaan solidaarisuus kuvaa toisten tukemiseen, auttamiseen ja avustamiseen tähtääviä tekoja, ts. vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten siteiden

luomista ja ylläpitämistä. Analyysimme kannalta hyödyllinen on myös Zygmunt Baumanin (1997) tapa kiinnittää solidaarisuuskäsite ryhmien välisen rajojen tarkasteluun soveltaessaan klassiseksi muodostunutta jakoa sisäryhmään ja ulkoryhmään eli meihin ja muihin. Bauman painottaa, ettei erottelu ”meihin” ja ”muihin” viittaa vain kahden erilliseen ihmisjoukkoon, vaan eroon kahden täysin toisistaan poikkeavan asenteen välillä: yhtäältä sisäryhmässä vallitsevan henkisen kiintymyksen ja toisaalta sisäryhmän ulkoryhmää kohtaan tunteman antipatian väliseen eroon, luottamuksen ja epäluulon, turvallisuuden ja pelon sekä yhteistyöhalun ja riidanhalun väliseen eroon. (Bauman 1997, 53.)

Sisäryhmän sopu perustuu muun muassa kirjoittamattomiin sääntöihin ja normeihin (vrt. Töttö 1997). Normit voivat esiintyä sekä virallisina että epävirallisina ja niitä ylläpidetään yhteisön jäsenten toisiinsa kohdistamilla normatiivisilla odotuksilla ja sanktioilla. Viralliset ja epäviralliset normit ohjaavat yhteisön jäsenten toimintaa tiettyyn yhdenmukaiseen suuntaan. (Sulkunen 1998, 80–81.)

Nuorten aikuisten muodostamissa yhteisöissä säännöt ja normit heijastuvat myös alkoholin käyttöön ja juomien välittämiseen. Säännöt ilmentävät sellaisia käyttäytymistapoja, joita ryhmässä pyritään noudattamaan ja jotka suuntaavat yksilön ratkaisuja.

Aineisto

Tarkastelemme nuorten aikuisten alkoholijuomien välitystä käyttämällä aineistona seitsemää 17–23-vuotiaiden kanssa tekemäämme ryhmähaastattelua. Menetelmä soveltuu hyvin tutkimukseen, jossa halutaan saada esiin ryhmäkohtaisia näkemyksiä ja mielipiteitä (ks. esim. Morgan 1998; Krueger 1998). Haastattelujen yhtenä keskeisenä teemana olivat keskusteluun osallistuneiden omat välityskokemukset.

Ryhmähaastatteluissa oli yhteensä 57 osallistujaa. Toteutimme haastattelut 6–11 hengen ryhmissä, joissa kaikissa oli sekä miehiä että naisia. Naispuolisia osallistujia oli yhteensä 25 ja miespuolisia 32. Suurin osa (49/57) haastatteluihin osallistuneista oli 18–21-vuotiaita, vanhin osallistuja oli 23-vuotias. Yhdessä ryhmässä osallistujien joukossa oli myös muutama 17-vuotias. Ryhmissä oli lukiossa, ammattikoulussa ja ammatti-

korkeakoulussa opiskelevia. Haastattelut kestivät 40 minuutista kahteen tuntiin.

Keräsimme aineiston Hämeenlinnan seudulla loka–marraskuussa 2005. Aineiston keruu liittyi Paikallinen alkoholipolitiikka -hankkeen (Pakka-hankkeen) tutkimustoimintaan. Hankkeen projektikoordinaattori avusti meitä haastateltavien rekrytoinnissa. Pyrimme muodostamaan haastatteluryhmät luonnollisista eli olemassa olevista ryhmistä lumipallomenetelmällä: kussakin ryhmässä pyysimme yhtä osanottajista keräämään haastatteluun osallistuvan joukon omasta kaveripiiristään. Tällä tavalla halusimme taata tuotetun puheen kollektiivisen luonteen.

Olemme koodanneet ja käsitelleet haastatteluaineistoa Atlas.ti-ohjelmalla. Koodauksen keskeisenä jakona olemme käyttäneet kuulumista sisä- ja ulkopiiriin. Sisäpiiriin olemme tarkentaneet koskemaan kaveriyhteisöä tai perheyhteisöä. Analyysi on saanut vaikutteita luokittelujen analyysistä, joka keskittyy tarkastelemaan erontekoa meidän ja muiden välillä, rajanvetoa yhteisöön kuulumisen ja kuulumattomuuden välillä. Varsinaisina analyysiyksikköinä ovat yhtäältä alkoholin välittämisen kohde (kenelle välitetään ja kenelle ei) ja toisaalta välittämisen kriteerit (millä perusteella välitetään tai ei välitetä).

Sisäpiiriläiset ja solidaarisuuden ilmenemismuodot

Sisäpiiri jakautuu ensinnäkin ystävistä ja kavereista rakentuviin vertaisryhmiin ja toiseksi sisaruksia yhteen liittäviin perheyhteisöihin. Keräämämme aineiston avulla kykenemme tarkastelemaan alkoholin välittämisen sääntöjä nimenomaan kaveriporukassa käydyn keskustelun pohjalta. Tästä keskustelusta ilmenee, miten juomia välitetään ryhmän sisällä ja kuinka ryhmä muodostaa käsityksen siitä, keille ryhmän ulkopuolisille juomia hankitaan. Perheyhteisöihin kuuluvina kaveriporukan jäsenet punnitsevat myös alkoholin ostamista alaikäisille sisaruksilleen ja serkuilleen. Käy ilmi, että näihin ”läheisiin” pätevät hieman toisenlaiset alkoholin välityksen säännöt kuin kavereihin. Seuraavassa väitämme, että nämä säännöt ammentavat voimansa kummankin yhteisötyypin erityisestä solidaarisuudesta.

Kaverit – välitän jos välitän

Kavereista muodostuva vertaisryhmä on haastat-

telujen perusteella sisäpiirin tavallisin alkoholin välityksen konteksti. Tyypillisimmin välitys kulkee vanhemmalta kaverilta nuoremmalle saman vertaisryhmän sisällä. Välityksellä ilmaistaan kaveruutta, ja sen taustalla vaikuttaa yhteisön jäsenen keskinäinen solidaarisuus. Solidaarisuus kaveria kohtaan korostuu etenkin silloin, kun samassa porukassa on itseä nuorempia: ”Ja totta kai silloin kun Tapa oli vielä alaikäinen ja kuitenkin oli iha yhtä lailla meidän porukassa, niin totta kai me käytiin ostaa” (haast. 4/Tiina)¹. Otteessa korostuvat lojaalisuus ja kumppanuus samaan porukkaan kuulumisen kautta. Se tekee myös näkyväksi alaikäisen kaverin kuulumisen samaan yhteisöön eli ”meihin”. Kaveria autetaan hädässä – myös alkoholin saannissa. Yhteisössä vallitsevat sosiaaliset siteet ja yhteenkuuluvuuden tunne suorastaan velvoittavat alkoholin ostoon (Rippe 1998).

Alkoholin hankinta oman vertaisryhmän alaikäisille palvelee yhteisöllisyyden toteutumista myös toisella tapaa. Durkheimin luonnehtimassa yhteisöllisyydessä, jota kaveriporukat muistuttavat, jäsenten käyttäytyminen samankaltaistuu yhteenkuuluvuuden tunteen ylläpitämiseksi (Collins 2004). Yhteisöllisyys ja seurallisuus ovat vaarassa rikkoutua, mikäli kaikki eivät osallistu hauskanpitoon. Juomattomuus voi vaarantaa yhteisen seurallisen juhlinnan (vrt. Törrönen & Mauunu 2005), ja tästä syystä myös porukan nuorempien alkoholin saanti halutaan turvata. Myös juomiseen liittyvä moraalinen pohdinta halutaan kokea yhteisesti ja tasavertaisesti, kuten seuraavassa kuvataan:

Tuomas: Siitä tulee jotenki hölmö olo itelle silleen et jos joku ei juo, vähän tulee semmonen huono omatunto sitte, jollakin tasolla tulee, et siitä se varmaan johtuu et miks sitä halutaan aina sitä yhtä juottaa tai osikseen. (Haast. 6.)

Alkoholin ostaminen nuoremmalle kaverille ilmentää siis sosiaalista tasavertaisuutta. Erityisesti se nousee esiin, kun juhliitaan yhdessä. Seuraavassa otteessa tämä näkyy puhujan toteamukselta, että *totta kai* alkoholia on ostettava samaan ilanviettoon tuleville alaikäisille kavereille. Alkoholin hankinta mahdollistaa heidän osallisuutensa hauskanpitoon ja tasavertaiseen juhlintaan ikäeroa huolimatta.

¹Kaikkien haastateltujen nimet on muutettu.

Niklas: No niinku jos nyt lähtee samat kaverit, on mulki vuotta nuorempia ja pari vuotta nuorempia kavereita, jos lähtee samaan paikkaan sitte sinä iltana niin totta kai niille pitää hommata ne juomat.

Leena: Niin toi just et jos ne on samaan porukkaan lähös niin niille sit hakee sitte.

Saana: Niin. (Haast. 6.)

Kavereiden vertaisryhmään liittyvä me ja muut -erottelu kiinnittyy tässä *ikään*, joka muodostuu ryhmään kuulumisen kriteeriksi. Vuotta, paria nuoremmat liitetään ”meihin”, jolloin osallisuus yhteisössä ulottaa yhteisöllisyyden ylläpitämistä tavoittelevan toiminnan koskemaan myös heitä. ”Muut”, joista halutaan erottautua, kätkee sisäänsä reippaasti täysi-ikäisyyden rajan alle jäävät. Liian nuorille alkoholia ei haluta ostaa:

Juha: Ja se vaikuttaa aika paljon [välttämiseen] et onks 14 ja puoli vai 17 ja puoli.

Iivari: Niin, niin. (Haast. 3.)

Ikää käytetään myös eksplisiittisesti oman toiminnan perusteluna. 17-vuotias mielletään jo lähes täysi-ikäiseksi, jolle voidaan hakea alkoholia sen enempää harkitsematta.

Saana: Siis just semmosille kavereille. Niin koska mul on paljo kavereit, jotka on 17 et täyttää ens vuonna tai täyttää viel tänä vuonna, kyl niille haen.

Riitta: Mä oon hakenut vaan niille, jotka täyttää niinku tänä vuonna. Yks täytti alle viikon päästä ja kävin sille hakeen et se oli jotenkin vähän hölmöä. (Haast. 6.)

Vertaisryhmissä tapahtuvassa alkoholin välityksessä solidaarisuus ei siis toteudu aivan ehdoitta, sillä juuri iän vaikutus hakemisen perusteena korostui suurimmalla osalla haastateltavista. Tällaisia havaintoja on tehty muissakin tutkimuksissa. Ruotsalaisnuorten alkoholin välitystä tarkastelevassa ryhmähaastattelututkimuksessa alkoholin ostaminen 17-vuotiaalle koettiin ongelmattomaksi, mutta 15–16-vuotiaille kieltäydettiin ostamasta (Rehman & Larsson 2000, 14).

Toinen alkoholin välitystä ja solidaarisuuden toteutumista koskeva raja on haettavan alkoholin *määrä*. Hakiessaan alaikäisille alkoholia ja mahdollistaessaan heidän juomisensa haastateltavat selvästi miettivät juomisen kohtuuden rajoja. Välittäjinä he kokevat olevansa auktoriteetteja, jotka voivat – ja joiden jopa tulee – kohdistaa alaikäisiin kontrollia. Tämä näkyy juomamäärän rajoittamisena.

Juha: Ja on se nyt sit ... no en mä ehkä siinä hake-mishommassa ... oon tietysti joskus joillekin hakenut, mut ei se nyt oo mitenkään mun leipälaji, kun nyt on niin paljon näitä muita 18-vuotiaita että niitä voi niinku [pyytää]. Mutta kyllä sekin, et ehkä siinä tulee vähän jotakin ajateltuakin, että en mä mitenkään niin hirveen mielelläni ehkä tee [muille ostoksia] ja sitte jos joku tekee jotkut hirveet 24 kaljan tilaukset, niin voi olla jo vähän sitte, et onks tää nyt ihan pakollista, et voisiko vähän vähemmän riittää ja tolleen. (Haast. 3.)

Ryhmään kuuluminen, juomamäärä ja ikä synnyttävät siis paljon keskustelua ja näyttävät ohjaavan nuoria aikuisia solidaariseen alkoholin välittämiseen tai siitä pidättäytymiseen. Lain kirjaimesta puhutaan huomattavasti vähemmän. Durkheimiin viitaten yhteisön normit ja kontrolli muodostuvatkin sovun ja tavan pohjalta pikemmin kuin lakiin perustuen (Collins 2004). Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö nuoret tietäisi, että alkoholin toimittaminen alaikäiselle on lainvastaista. Päinvastoin se tiedettiin kaikissa haastatelluissa ryhmissä. Käytännössä yhteisöllisyyttä vahvistavat normit kuitenkin peittosivat lainkuullaisuuden, ja lainrikkomukset sivuutettiin usein sivulauseen mittaisin toteamuksin:

Saana: Niin, se on niinku ihan totta. Koska en mä koe siin tekeväni mitenkään väärin jos hakee jollekki just joka täyttää tänä vuonna.

Riitta: Niin, täyttää ihan just ...

Saana: Vaik onhan se niinku laitont, mut silti ... (Haast. 6.)

Juha: En mä nyt tiää, onks se ... tottakai se nyt on rikos, mut ei se varmaan se ihminen siinä puolessa vuodessa enää niin paljoo muutu, ainakaan mun käsityksen mukaan, vaan se nyt on sitte aika sama. (Haast. 3.)

Ryhmissä ilmaistiin myös ajatus, että alkoholin välitys voi toimia *takautuvana* ystävänpalveluksena: solidaarisuutta voi ikään kuin maksaa takaisin. Kun vanhempi kaveri on aikoinaan ostanut itselle juotavaa, voi palveluksen nyt siirtää eteenpäin ”seuraavalle polvelle”:

Rami: Mä veikkaan et esimerkiksi sä kun sä olit alle 18, joku 16, ni joku haki sulle, ja sä aattelet nytte et kyl mä voin hakee ku noiki on, mulleikki on haettu.

Eero: Kyllä ne kumminki saa sitä jostain, että auttaa niitä sitte, että kyllä ne nyt varmaan niin kauan taistellee että ne saa sitä. (Haast. 7.)

Palveluksen takaisinmaksusta on tehty huomioita myös ruotsalaistutkimuksessa. Etenkin miespuoliset haastateltavat pitivät alaikäisille ostamista pal-

veluksena kaverille. Perusteluna he esittivät, että heillä itsellään oli alaikäisinä ollut hankaluuksia saada alkoholia. (Rehman & Larsson 2000, 15.)

Alkoholin välityksellä palveluksen takaisinmaksuna on yhteneviä piirteitä Maussin (1999) analysoiman lahjan vaihdon periaatteen kanssa. Maussin tutkimus liittyy arkaaisiin yhteiskuntiin, mutta lahjanvaihdannan periaatteita voi nähdä myös länsimaisten yhteiskuntien ilmiöissä. Klassisessa tutkimuksessa Mauss tarkastelee lahjojen vaihtamista yleisinhimillisenä sosiaalisuuden ilmiönä. Teorian mukaan lahjojen vaihto ja sosiaalinen vuorovaikutus ylipäänsä ovat vastavuoroisia. Lahjaan on aina vastattava vastalahjalla, jonka ei kuitenkaan pidä olla samanlainen eikä samanarvoinen alkuperäisen lahjan kanssa. (Mauss 1999.)

Alkoholin välitys palveluksen takaisinmaksuna toteuttaa lahjanvaihdannan vastavuoroisuutta: kun itselle on alaikäisenä haettu alkoholia, ostetaan sitä nyt nuoremmille. Vastavuoroisuus ei kuitenkaan palaudu alkuperäisen lahjan antajan ja saajan välille, vaan siirtyy kolmannelle osapuolelle. Lahja on saatu itse vanhemmalta ja nyt vastalahja siirretään itseä nuoremmalle. Alkoholin välitys täyttää myös vastalahjan eriarvoisuuden kriteerin, sillä se ei kiinnity alkuperäisen lahjan antajan ja saajan välille, vaan kulkeutuu ketjussa eteenpäin luoden taas uutta vastavuoroisuutta. Lahjan vaihdon elementit ilmenevät palveluksen takaisinmaksun osalta yhteisön toimintaa ohjaavina normeina.

Sisarukset – välitänkö jos en välitä?

Nuorten vertaisryhmien lisäksi toinen sisäpiiriin lukeutuva yhteisö muodostuu sukusiteen kautta perheenjäsenten välille. Alkoholin käytössä ja välityksessä se on kuitenkin vertaisryhmään nähden vähäpätöisemmässä asemassa, sillä tyyppillisimmin alkoholia käytetään juuri omassa kaverijengissä. Puhe alkoholin välityksestä perheyhteisöissä viittaa tässä yhteydessä sisarusten tai lähisukulaisten kesken tapahtuvaan toimintaan, joka sekin toteuttaa solidaarisuuden logiikkaa. Yhteisö ja sen luonne kuitenkin muuttuvat siirryttäessä kaveriporukan tarkastelusta sisarusten välisiin suhteisiin. Ensinnäkin vanhemmat ja nuoremmat sisarukset harvemmin kuuluvat samaan kaveriyhteisöön, ja toiseksi perheen jäsenten välillä vallitsee aivan erityinen sosiaalinen side. On katsottu, että he tuntevat suorastaan luontaista halua ja velvollisuutta toistensa auttamiseen (Rippe 1998, 362). Solidaarisuus kyllä säilyy, mutta se muuttaa muotoaan.

Kuten aiemmin totesimme, alkoholia ei osteta liian nuorille. Tämä selittyi siitä, että alaikäiset rajautuvat vertaisryhmän reunamille tai ulkopuolelle, jolloin yhteisön sisäiset solidaarisuuden säännöt eivät ulotu heihin. Selvästi alaikäisiin pikkusiskoihin ja -veljiin kohdistuu kuitenkin perheen sisäinen solidaarisuus. Rippe (1998, 363) painottaa tähän solidaarisuuteen liittyvää luottamusta. Tästä syystä sisar saattaa ostaa alkoholia selkeästi alaikäiselle, esimerkiksi 15-vuotiaalle siskolleen:

Tiina: Ei mulla ainakaan tuu mitään hirvee huonoo omaatuntoo, kun mä vaikka haen 15-vuotiaalle pikkusiskolle joskus kaljaa, kyl mä sitä teen ja sitte mä niinku tiedän, et aha, tänään se juo jonkin verran ja tolleen ja ... se on kuitenkin iha fiksu tyyppi ja noin, mut en mä sitte menis tuol, jos joku tulee kun mä meen kaupassa, ni kysyyn, nii en mä ostais niinku. Et kyl mä niinku Miialle [pikkusiskolle] voin ja that's it.

Muut: Niin.

Matti: Ku se että jos on lähössä juumaan, niin se että ... ymmärrän hyvin sen, että käy ite ostamassa sen määrän mitä sä ostat sille, nii koska jos sä et välttämättä hakis sille niin voi olla mahdollista että se hankkii ne jostain muualta.

Tiina: Se saa ne jostain muualta, se on aivan varma. (Haast. 4.)

Tässä otteessa luottamus korostuu alkoholin välityksen selityksenä, sillä alkoholin ostamista varsin nuorelle pikkusiskolle perustellaan siskon järjestyksellä. Oma sisko edustaa ”meitä” ja erottuu *fiksuidellaan* perheyhteisöön kuulumattomista nuorista, joille alkoholia ei osteta.

Perheyhteisön solidaarisuus sisältää luottamuksen lisäksi myös huolenpidon aspektin, joka voi ilmetä juomamäärän valvomisena ja yleisemmin pikkusiskon tai -veljen kontrollina. Tällöin alkoholin välitystä perustellaan vastuun ottamisella. Alaikäisen sisaren ajatellaan juovan joka tapauksessa, joten alkoholin hakemisen ei nähdä lisäävän juomista. Sitä vastoin hankkimalla alkoholin itse haastateltavat kokevat voivansa vaikuttaa suojelevasti nuoremman sisaren juomiseen.

Ilona: Niin, mulle tuli ainaki hirveen huono omatunto siitä, kun mä ostin sille, silti mä ostin just sen takia että ...

Heikki: Kelle sille?

Ilona: Mun pikkusiskolle. Et just sen takia, että ois se saanu sitä jostain muualtakin, mut sitte se pyysi mult eka jotain ihan hirveen isoo määrää. No sit mä olin vaan, et en hae kyllä noin paljoo ... että sit me sovittiin yhesä et mitä mä sille haen. Ja sit mä viel vannotin et se ei ... mä uhkasin sitä, et jos mä kuulen jostain, et sä oot juonu jotain enemmän, ni mä en hae sulle enää toista kertaa. (Haast. 5.)

Vanhempi sisar pyrkii tässä kasvattamaan ja ohjaamaan nuorempaa sisartaan, ja hänen roolinsa muistuttaa suuresti monen vanhemman käyttäytymistä. Juomamäärän rajoittaminenhan on vanhempien tyypillinen kasvatustehtävä. Vanhempien tapaan (Holmila & Raitasalo 2002, 88) isosisko Ilona perustelee alkoholin välittämistä pikkusiskolleen sillä, että hän pysyy paremmin perillä alaikäisen juomisesta ja juomamääristä.

Kasvatuksellinen huolenpito ja kontrolli kuuluvat perheyhteisön solidaarisuuden luonteeseen huomattavasti vahvemmin kuin vertaisryhmien yhteisöllisyyteen. Lisäksi yhteenkuuluvuuden tunne ja tasavertaisuuden velvoite eivät vallitse sisarusten välillä niin kuin kaverien kesken, vaan nuoremmen sisaren auttamisen taustalla on pikemmin halu turvata hänelle hyväksytty ja sosiaalisesti tasavertainen toimijan rooli hänen omassa verkostossaan. Kun muutkin porukassa juovat, sisar jää ulkopuoliseksi, jos hänen juomaisensa ei mahdollistu. Keskeistä ei niinkään ole päihityksen kokemuksen tarjoaminen nuoremmalle sisarelle, vaan sosiaalisen pärjäämisen edesauttaminen.

Sisaren sosiaalinen pärjääminen halutaan varmistaa ehkäisemällä liian suuren alkoholimäärän tai liian vahvojen juomalajien aiheuttamia ylilyöntejä ja siitä seuraavaa sosiaalista häpeää. Haettavan alkoholin määrästä joudutaan ilmiselvästi usein neuvottelemaan sisarusten kesken. Tähän viittaa Ilonan kommentti, jossa hän toteaa, ettei sisarelle osteta määriä, joista seuraa pahoinvointi.

Ilona: Mut eipä se sitte valittanu siitä määrästä et mitä mä hain.

Taina: Ei niin.

Ilona: Et kyl se kuulemma ihan hyvä oli. Mut et ei sit semmosta et sit oksennetaan. (Haast. 5.)

Alaikäisen sisaren auttaminen alkoholia välittämällä ei kaikilla haastateltavilla poista omantunnon ääntä. Sen lisäksi, että hankittavaa määrää pyritään rajoittamaan, pikkusiskosta tai -veljestä voidaan pitää myös konkreettisemmin huolta esimerkiksi kyselemällä hänen menemisiään ja tulemisiään. Tällainen holhoavampi vastuunottaminen korostui erityisesti tyttöjen puheenvuoroissa:

Leena: Siis juu, oon mäkin hakenut, mut sillein et jos sä haet jollekin niin sit tavallaan huolehtii siit loppuun saakka et niinkö kysyy, et soittaa illalla ja kysyy et missä sä nyt oot. (Haast. 6.)

Näin alkoholin välittäminen muuttuu nuorten puheessa vastuulliseksi välittämiseksi nuoremmasta sisaruksesta, ja tuttu iskulause ”Välitä, siis älä välitä” kääntyy muotoon ”Välitä, siis välitä”. Alkoholin hankkiminen nuoremmalle sisarukselle mahdollistaa yhteyden pitämisen, helpottaa silmälläpitoa ja suojaa huonoilta vaikutteilta:

Markus: Mun isovelji Miikkael on asunu Hämeenlinnassa ja mä oon Lammilla, ni ei oo silleen tullu siltä paljo kysyttyäkään [alkoholin hakemista], mut ei se oo kyllä paljoo ees hakenu.

Rami: Niin se aattelee varmaan samallail, et ”et sä varmaan mihinkään dokaan lähe” ...

Markus: ... ja jotain, että varmaan nytte hakis, röökii se ei oo suostunu hakeen, tai kun se on yrittäny pitää mut niinku pois näist kuvioist tai silleen tai yritti joskus mutta ei se nyt [enää].

Rami: Ei se onnistunu.

Markus: Ite se oli samanlainen.

Haastattelija: Eli isovelji on jollain tavalla yrittäny ...

Markus: ... joo, ainaki mun osalla Miikkael on yrittäny huolehtia.

Sirpa: Sisaruksesi hakee mieluummin jotain röökii kun juotavaa.

Markus: Niin tai silleen, että jos vaikka pyytää ”hae 12 [olutta]”, ni tuo vaan 6 tai jotenki tälle.

Haastattelija: Et rupee rajottaa?

Rami: Tavallaan suojelee jotenki. (Haast. 7.)

Osalla haastateltavista tämä suojeleva asenne ja vastuuntunto kääntävät solidaarisen toiminnan kokonaan alkoholin välittämisen vastaiseksi. Tällöin sisaruksen sosiaalisen kompetenssin edistäminen liitetään juomattomuuteen. Edellisessä otteesta tästä oli jo merkkejä. Saara kiteyttää ajatuksen laushtamalla: ”En mä pikkuveljelle koskaan vois hakea!” (Haast. 6.) Sen lisäksi, ettei alaikäiselle sisarukselle osteta alkoholia, voidaan pikkuveljeä tai -siskoa kieltää juomasta tai hänen juomistaan voidaan paheksua.

Rami: Mullaki on niin nuori pikkuveli. Mutta Sirpa, esimerkiks sun [pikkusiskolle] Katjalle, ni kylhän teki ootte isosiskos kans sanonu sille, et ei se nyt lähe juomaan.

Sirpa: Nii.

Rami: Tai monta kertaa isosiskos on sanonu, et ei se hae sille. (Haast. 7.)

Perhesiteeseen nojaava solidaarisuus onkin luonteeltaan erilaista kuin kaveriporukan solidaarisuus. Omia nuorempia sisaruksia – ”läheisiä” (ks. seuraava sitaatti) – koskevien välityskysymysten kanssa nuoret tuntuvat painivan aikamoisessa solidaarisuuden ristiaallokossa. Nuorten mieliä re-

pii yhtäältä vanhemman sisaruksen kasvatuksellinen vastuu (kieltäydyttyään ostamasta) ja toisaalta halu edistää nuoremman sisaruksen tasavertaisia mahdollisuuksia ryhmässä (suostutaan ostamaan). Alkoholin hakeminen ei tunnu hyvältä, muttei siitä kieltäytyminenkään:

Elina: En mäkään pikkuveljelle [osta], ehkä just niinku ihan vähän jotain kaljaa tai jotain, mut tupakkaa ei, eikä paljoo [kaljaa].

Saana: Mul onneks pikkuveli ei polta, koska se ois inhottavaa kieltäytyä hakemasta tai silleen. Et kyl mä oon sille joskus kaljaa hakenut, mut se on vähän semmost just että ...

Saara: Kyl sitä mieluummin niinku kavereille hakee kun läheiselle.

Saana: Kyl mäki kieltäydyin pari kertaa ja sit loppujen lopuksi oli pakko suostuu kun se kinus niin monta kertaa. (Haast. 6.)

Kieltäytymisen yrityksistä huolimatta Saana siis lopulta koki kaljan ostamisen jonkinlaisena velvollisuutena, sisaruspalveluksena. Myös ruotsalaisessa tutkimuksessa etenkin tytöt perustelivat alkoholin välittämistä nuoremmille sisaruksilleen velvollisuudentunnolla (Rehnman & Larsson 2000, 15).

Velvollisuudentunne auttaa ei kuitenkaan ulotu enää nuoremman sisaruksen kaveripiiriin. Tämä näkyy seuraavissa otteissa yksimielisinä toteamuksina, joiden mukaan alkoholia ei osteta alaikäisen sisaruksen kavereille, vaikka omalle sisarukselle ostettaisiinkin. Sukusiteeseen perustuva solidaarisuus ei luo pohjaa laajemmalle välitystoiminnalle, jossa omaa sisarusta autettaisiin auttamalla myös tämän kaverit. Solidaarisen toiminnan raja tuntuu kulkevan jossain tässä kohdassa. Tätä rajaa haetaan seuraavassa sitaatissa, jossa Heikin lakonisella lausahduksella, ”jotain moraalii [pitää olla]”, päädytään jättämään sisaruksen kaverit ilman juomia.

Taina: Niin mä sanoin kans meidän Sakarille että ... se oli ensin, että voiskä käydä, se tärisi jossain mun huneen ovella ...

Ilona: Joo.

Taina: ... et tota öö,öö, voitko käydä Alkossa ja sit kun mä et mitä pitäis hakea, ni sitä ja tätä ja tota ja mä että vittu en rupee hakee.

Ilona: Just toi.

Mika: Kaikille kavereille ...

Taina: Niin, koko kaupungille mitään viinaa [en rupee hakee].

Ilona: Mut siin on sit se, et en sen kavereille enää hae, siinä menee kyllä raja.

Taina: En mäkää.

Heikki: Jotain moraalii. (Haast. 5.)

Erityispyynnöstä alkoholia voidaan kuitenkin ostaa alaikäiselle, joka ei kuulu omaan perheyhteisöön. Tällaisissa tapauksissa keskeistä on se, kuka palvelusta pyytää. Oman sisaruksen pyyntöön hakea kaverilleen ei suostuta, mutta tilanne muuttuu toiseksi, jos palvelusta pyytää oma kaveri.

Tiina: Mä voin mun pikkusiskolle ostaa ja ehkä nyt silleen vaikka et Kaisa [oma kaveri] nyt sanois et: voiks sä nyt käydä, et mä oon töissä, et voiks käydä ostaa mun pikkuveljelle. Ja Kaisa sanois et: se [pikkuveli] on ihan okei, nii mä sanon, et okei, se käy. (Haast. 4.)

Tämä johtaa ajatusleikkiin, joka havainnollistaa analyysimme ydinsanomaa. Kuvitellaan kaksi erilaista välityspyyntöä, jotka kohdistuvat ”minuun”. Ensimmäisessä tapauksessa kuulun kaveriporukkaan ja yksi porukan jäsenistä pyytää minua ostamaan alkoholia alaikäiselle pikkuveljelle. Aineistomme analyysin perusteella koe pyynnön varsin velvoittavaksi ja todennäköisesti suostun siihen. Toisessa tapauksessa minulla on alaikäinen pikkusisko, joka pyytää minua ostamaan juomia alaikäiselle kaverilleen. Tällöin en koe pyyntöä juuri velvoittavaksi ja jätän ostamatta.

Kiinnostavaa tässä esimerkissä on se, että välityksen kohteet – ensimmäisessä tapauksessa minun kaverini pikkuveli, toisessa tapauksessa pikkusiskoni kaveri – voivat periaatteessa olla yksi ja sama henkilö. Edellisessä tapauksessa hänelle ostetaan, jälkimmäisessä ei. Lopputuloksen erilaisuus johtuu siitä, että kontekstit eli solidaarisuuden logiikat poikkeavat toisistaan. Kaveriyhteisö on siis alkoholin välityksessä sukusidettä velvoittavampi.

Ulkopiiriläiset rajautuvat solidaarisuuden ulottumattomiin

Nuoremman sisaruksen alaikäiset kaverit jäävät alkoholin välitystoiminnan ulkopuolelle, koska he eivät kuulu yhteisöön, eivät perheyhteisöön eivätkä sen paremmin kavereiden keskinäisiin vertaisryhmiin. He ovat *sisäpiirin pudokkaita*, ulkopiiriläisiä. Vielä selvemmin ulkopiiriläisiä ovat täysin tuntemattomat.

Puolitutut – välitänkö vaikken paljoa välitä?

Ulkopiiriläisistä puolitutuilla on häilyvin asema yhteisöön kuulumisen ja kuulumattomuuden välillä. Puolitutut ovat kasvoiltaan tuttuja, mutta sosiaalisesti tuntemattomia alaikäisiä. Edellä mai-

nitut alaikäisen sisaruksen kaverit ovat näitä puolittutuja. He edustavat ryhmää, joka rajautuu sisäpiirin yhteisöjen ulkopuolelle ja jää ilman alkoholia. Ambivalenssi on vielä voimakkaampaa, kun kyseessä ovat haastateltavien omat alaikäiset tuttavat. Kuten edellä totesimme, lähes täysi-ikäiset kaverit kuuluvat vertaisryhmään, mutta nuorempien ryhmään kuulumisen on tarkemman harkinnan alla. Keskeisenä me ja muut -eronteon ja osallisuuden kriteerinä puolittutujen kohdalla toimii ikä. Liian alhainen ikä sulkee alaikäisen tutun ”meidän” eli tarpeeksi vanhojen kaveriyhteisöön kuuluvien ulkopuolelle. Iällä myös perustellaan omaa toimintaa, kun alkoholin välittämistä pidättäydytään.

Juha: Ja se vaikuttaa aika paljon [välittämiseen] et onks 14 ja puoli vai 17 ja puoli. (Haast. 3.)

Niklas: No joo, on sekin sitte jos on liian nuoria. (Haast. 6.)

Tasavertaisuus ja lojaalius eivät siis kohdistu selkeästi nuorempiin. He rajautuvat me ja muut -erottelussa vertaisryhmän reunoille tai ulkopuolelle ja jäävät täten solidaarisuuden ulottumattomiin. Kaveriporukan normeiksi muodostuvat sisäiset solidaarisuuden säännöt eivät heidän kohdallaan automaattisesti ohita yhteiskunnan virallisten normien asettamia rajoitteita, vaan asiaa puntaroidaan sekä lainsäädännön että holhoavan vastuun näkökulmista.

Kieltäytyvä asenne astuu kuvaan mukaan, kun välittäjän ja alaikäisen välillä vallitsee hierarkkinen suhde. Tämä on asian laita juuri puolittutujen kohdalla. Me ja muut -luokitteluna heidät erotetaan hierarkkisesti ”meistä” paitsi nuoremmuudellaan myös kypsymättömyydellään, vastuuttomuudellaan ja holtittomuudellaan. Arvaamattomuudessaan he voivat ”tehdä mitä vain”. Tällaiset kommentit kielivät hierarkian luomasta vastuusta, jossa oteraan huomioon omien tekojen mahdollisia seuraamuksia. Nuorten äänissä kuuluu huoli joutumisesta edesvastuuseen, jos alaikäiselle, jolle on ostanut alkoholia, tapahtuu jotain.

Teemu: On siinä pikkusen eri asia hakee 13-vuotiaalle varmaan kun 17-vuotiaalle.

Tytöt: Niin.

Saana: Nimenomaan.

Teemu: Mä en ainakaan haluu lehest lukee mitää onnettomuutta mitä on just joku hölmöilly jotain.

Saana: Totta. (Haast. 6.)

Heikki: En mä kyllä tykkää ostaa, voi käydä mitenkä vaan, millanen itte oli nuorena, niin nehän tekee vaikka mitä kännissä, sit on vastuussa siitä kun niille tapahtuu jotain.

Maarit: Niin.

Ilona: Niin, aivan.

Eve: Jäää jonnekin tonne. (Haast. 5.)

Tuntemattomat – en välitä koska en välitä

Puolittutujen lisäksi ulkopiiriin kuuluvat tuntemattomat alaikäiset. He rajautuvat puolittutuja yksiselitteisemmin sisäpiirin yhteisöjen ulkopuolelle. Tuntemattomien ostopyyntöihin suhtaudutaan varauksellisesti, ja vain poikkeustapauksissa heille toimitetaan alkoholia. Kieltäytyminen vieraille hakemisesta muodostuu yleisesti tunnustetuksi säännöksi.

Kai: Jos ei muita niin ainakin mua on jo kysytty useampaan otteeseen, et käytkö ostamassa tuosta, ihan kadulla ja Alkon kulmilla.

Tero: Ootko käynyt hakemassa?

Kai: En, kun oon nauranut päin naamaa.

Haastattelija: Eikä oo tullu pahempia seurauksia siitä?

Kai: No ei, ne on vaan kironnu perään. (Haast. 1.)

Haastattelija: No kohdistuuk teihin sit paineita kun teillä on ikää ja te voitte ostaa, niin et ostais muillekin?

Mika: Minä oon tehny ainaki, et minä en osta koskaan nuoremmille, paitsi serkuille, mut kellekään tuntemattomille, en lähe ostaa että mulla on niinku justiin serkut 17 et niille nyt voi ostaa.

Ilona: Niin, sit tulee just toi paitsi ...

Muut: ... ei tuntemattomille!

Taina: En mäkään kyl ikinä millekään tuntemattomille, ei oo kyllä ees varmaan kukaan kysynyt, mut niinku just jotku serkut, mitkä on pari vuotta nuorempia ni. (Haast. 5.)

Alaikäisten vieraus on siis riittävä ehto heidän luokittelemiseksi ulkopiiriin kuuluviksi ”muiksi”, joille ei toimiteta alkoholia (vrt. Rehnman & Larsson 2000, 15). Haastateltavien puheenvuoroissa he määrittivät ”teineiksi”, jotka notkuvat ostarilla ja pyytävät ostamaan juotavaa.

Riitta: Niin enkä mä ainakaan millekään teineille hae, jotka kyselee tuol kaupan edessä.

Tytöt: Joo ei niille kyllä.

Saara: En mäkää.

Saana: Tutuille vaan. (Haast. 6.)

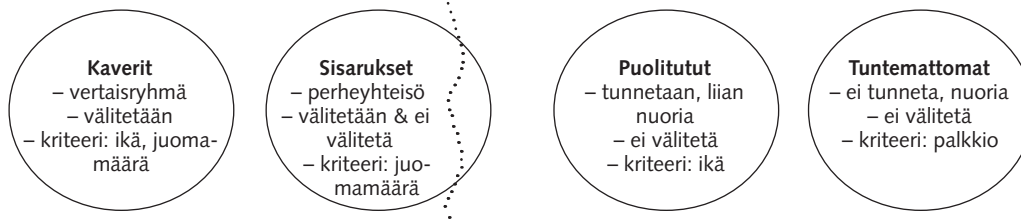
Jukka: Kun mä oon 18, ni en mä nyt joka randomiräkänokalle, joka sattumalta pyytää kaljaa, ni en mä nyt niille jaksa hakee, ehkä jollekin kaverille voin hakee. (Haast. 7.)

Jukan toteamus, ettei hän kenelle tahansa tunte-

Kuvio 1. Alkoholin välityksen dynamiikka nuorten aikuisten keskuudessa. Katkoviiva kuvaa välityksen liikkuvaa rajaa

Sisäpiiri: välitetään alkoholia
– vertaisryhmä, perheyhteisö

Ulkopiiri: ei välitetä alkoholia
– ei osallisuutta vertaisryhmässä eikä perheyhteisössä

mattomalle *jaksa* hakea alkoholia, on oireellinen. Se viittaa siihen, että alkoholin ostaminen alaikäiselle ei ole kauppiasmaisista intresseistä kumpuaavaa toimintaa. Analysoidussa aineistossa alkoholin välittämisen rahanansaitsemisvaikuttimet jäivätkin täysin sosiaalisen kumppanuuden dynamiikan varjoon. Ainoastaan yksi poika kertoi hakevansa myös tuntemattomille, jos korvaus palveluksesta on riittävä.

Niklas: No oonhan mäkin ihan ostettavissa, et kun ne kaks kymppii tuo siihen et ”pidä loput”, niin kyllä meikäläinen hakee, se on kyllä ihan varma.

Haastattelija: No tulihan se sieltä.

Ryhmä nauraa.

Niklas: En mä mikään miljonääri oo.

Tuomas: Sä ootki vähän sellanen.

Saana: Harvoin tulee kyl sellasta, ei mulle ainakaan ikinä. (...)

Niklas: Kyllä niitä muutama on sellast, jotka rahottaa aika hyvin. (Haast. 6.)

Niklaksen tunnustus normia rikkovasta toiminnastaan synnyttää ryhmässä lievää paheksuntaa. Luonnehtimalla häntä ”vähän sellaiseksi” Tuomas tekee selvän eron Niklaksen toiminnan ja yhteisön jäsenille tyypillisen toiminnan välille. Saanakin vierastaa Niklaksen ansaintamenetelmiä. Näin kieltäytyminen alkoholin ostamisesta tuntemattomille vahvistuu yhteisön ohjaavana normina.

Alkoholin välityksen dynamiikka

Analyysimme tulokset voidaan tiivistää kuvioon 1, jonka pääulottuvuudet ovat sisäpiiri ja ulkopiiri.

ri. Oman yhteisön, tyypillisimmin kavereista rakentuvan vertaisryhmän alaikäiset kaverit kuuluvat ilman muuta solidaarisuuden sääntöjen piiriin. He lukeutuvat Baumanin (1997) termiin ”meihin” eli sisäryhmään. Vastavuoroinen apu, suoja ja ystävyys ovat sisäryhmän näkymättömiä sääntöjä, jotka ohjaavat yhteisön jäsenten toimintaa myös alkoholin välityksessä. Toiminta perustuu Baumanin mukaan pitkälti tunteisiin.

Nämä tunteet eivät kuitenkaan automaattisesti ulotu selvästi itseä nuorempiin kavereihin tai puolituttuihin. Pikemminkin nämä nuoret rajautuvat solidaarisuuden normien ulkopuolelle tuntemattomien kanssa. He muodostavat Baumanin jaottelua mukaillen ulkoryhmän, jonka tekemisistä sisäryhmän jäsenillä on vain hämärä ja hajanainen näkemys. Tästä syystä alkoholin ostaminen puolitutuille ja tuntemattomille koetaan arveluttavana ja riskialttiina toimintana.

Vaikka ”liian” nuorille ei yleensä haeta juomia ja he näin ollen asettuvat ennemmin ulkoryhmään kuin sisäryhmään, voi sisarusten kesken tapahtuva alkoholin välitys muodostaa poikkeuksen. Tällöin käyttäytyminen juontuu perheiteisiin liittyvästä solidaarisuudesta. Nuorempiin sisaruksiin suhtaudutaan kuitenkin ristiriitaisesti, ja sisarusten sosiaalisen pärjäämisen edistäminen voi johtaa sekä alkoholin ostamiseen että siitä kieltäytymiseen.

Tuloksemme osoittavat, että nuorten aikuisten alkoholin välittäminen alaikäisille ei ole satumanvaraista eikä harkitsematonta toimintaa. Päinvastoin nuorilla aikuisilla on enemmän tai vähemmän tiedostettuja ohjenuoria, joiden avulla he suunnistavat pohtiessaan alkoholin välittä-

mistä. Ohjenuorat ovat joustavia, ja sisä- ja ulkopuolisen rajaa voidaan tarpeen tullen siirrellä.

Rajojen liikuttaminen on yhteydessä siihen, onko kaveri- vai perheyhteisö määräävässä asemassa, kun nuoret harkitsevat alkoholin välittämistä. Kummallakin yhteisöllä on oma moraalinsa, joka juontuu yhteisöjen erityisestä asemasta ja tehtävästä nuorten elämänvaiheessa. Itsenäistymisen prosessissa kaveriyhteisö edustaa usein riippumattomuuden ja riskinoton mahdollisuutta, perheyhteisö taas huolenpidon ja holhoamisen paikkaa. Kaveriyhteisössä korostuu eläminen tässä ja nyt, kun perheyhteisössä tulevaisuuden huomiointi painottuu vahvemmin. Siksi kahden eri yhteisön solidaarisuuksien peruslogiikat osoittautuivat niin erilaisiksi. Alkoholipoliittisen vaikuttamisen kannalta voisi ajatella, että on ristiriitaista ja kaikihi tehotonta yrittää ulottaa perheyhteisön solidaarisuuteen perustuvaa suojelevaa logiikkaa – ”välitä, siis älä välitä” – kaveriporukan vapauden kaihoon.²

Suomessa on kampanjoitu paljon alkoholin alaikäisille välittämisen ehkäisemiseksi. Sen sijaan

niitä sääntöjä, jotka säätelevät alkoholin välittämistä, on tutkittu hämmästyttävän vähän. Ei voi välttyä ajatukselta, että kampanjointi usein perustuu yksipuolisesti legalistiseen näkemykseen: halutaan että noudatetaan lain kirjainta. Tämä näkökulma ei tunnusta, että alkoholin käyttö on pitkälle hyväksyttyä sekä teini-ikäisten keskuudessa että kulttuurissamme yleisemminkin. Tällöin aikuiset ja nuoret eivät käytännössä pidä juomien välittämistä alaikäisille rikoksena, vaikka tietävät sen olevan lainvastaista. Herkempi ote nuorten juomisen rajoittamiseen edellyttää lisää tietoa siitä, miten juomien välittäjät perustelevat palveluhalukkuuttaan ja missä heidän välittämisensä rajat kulkevat. Jo tämä pienoistutkimus on osoittanut, että nuorten aikuisten harjoittamaa alkoholin välittämistä ohjaavat tietyt solidaarisuuden logiikat, jotka eivät aina ole itsestään selviä edes välittäjille itselleen, saati sitten ulkopuolisille.

²*Kiitämme nimetöntä refereettä, joka kiinnitti huomion tähän.*

KIRJALLISUUS

- AHLSTRÖM, SALME: Kodin itsemääräämisoikeus vai säädetyt lait? Teoksessa: Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.): Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Kirjapaja, 2006
- AHLSTRÖM, SALME & METSO, LEENA & TUOVINEN, Eeva-Liisa: Nuorten juominen vähentynyt, usein huoltamattomina ei. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003): 6, 597–602
- BAUMAN, ZYGMUNT: Sosiologinen ajattelu. Tampere: Vastapaino, 1997
- COLLINS, RANDALL: Interaction Ritual Chains. Princeton: Princeton University Press, 2004
- HOIKKALA, TOMMI & SUURPÄÄ, LEENA: Finnish youth cultural research and its relevance to youth policy. Young – Nordic Journal of Youth Research 13 (2005): 3, 285–312
- HOLMILA, MARJA & RAITASALO, KIRSIMARJA: Päihteiden käyttö nuorten näkökulmasta. Teoksessa: Holmila, Marja (toim.): Vanhempien näkemykset nuorten päihteiden käytöstä ja sen ohjaamisesta. Tutkimuksia 122. Helsinki: Stakes, 2002
- KRUEGER, RICHARD A.: Moderating Focus Groups. Focus Group Kit 4. London: Sage, 1998
- MAFFESOLI, MICHEL: The return of Dionysus. In: Sulkunen, Pekka & Holmwood, John & Radner, Hilary & Schulze, Gerhard (eds): Constructing the New Consumer Society. London: Macmillan, 1997

- MAUSS, MARCEL: Lahja. Helsinki: Tutkijaliitto, 1999
- MORGAN, DAVID L.: The Focus Group Guidebook. Focus Group Kit 1. London: Sage, 1998
- REHNMAN, CHARLOTTA & LARSSON, JÖRGEN: Ungavuxna – dricker mest, langar mest. Stad-projektet. Rapport nr 12. December 2000
- RIMPELÄ, A. & RAINIO, R. & PERE, L. & LINTONEN, T. & RIMPELÄ, M.: Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 23. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2005
- RIPPE, KLAUS PETER: Diminishing solidarity. Ethical Theory and Moral Practice 1 (1998): 3, 355–374
- SULKUNEN, PEKKA: Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia. Juva: WSOY, 1998
- TÖRRÖNEN, JUKKA & MAUNU, ANTTI: Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005): 3, 266–282
- TÖTTÖ, PERTTI: Émile Durkheim – Kaikki on sosiaalista. Teoksessa: Gronow, Jukka & Noro, Arto & Töttö, Pertti (toim.): Sosiologian klassikot. Tampere: Gaudeamus, 1997
- VEIJOLA, SOILE: Turistien yhteisöt. Teoksessa: Hautamäki, Antti & Lehtonen, Tommi & Sihvola, Juha & Tuomi, Ilkka & Vaaranen, Heli & Veijola, Soile (toim.): Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus, 2005.

ENGLISH SUMMARY

Jenni Simonen & Christoffer Tigerstedt: "For friends rather than for family." Solidarity in the furnishing of alcohol by young people to minors ("Mieluummin kavereille kuin läheiselle." Solidaarisuus nuorten aikuisten alkoholin välittämisessä alaikäisille)

In Finland it is illegal to furnish alcohol to minors. Both adults and young people break this rule quite regularly. In this article we discuss the views and experiences of young people who are of legal drinking age about furnishing alcohol to minors: to whom do they furnish alcohol and to whom do they not, on what conditions do they do that and how do they justify their actions. The focus of analysis is on the social dynamics of furnishing alcohol, i.e. the rules that govern this activity among young people of legal age.

The material for the study consists of seven group interviews with young people aged 17–23. A total of 57 upper secondary school, vocational school and college students took part, 25 women and 32 men. We collected the data in the Hämeenlinna region in autumn 2005 as part of the Local Alcohol Policy project.

The analysis applies the concept of solidarity, which is divided into two constituent parts: solidarity towards one's friends and solidarity towards one's family. The rules of furnishing alcohol to a minor depend on how

the furnishing is framed, i.e. from the vantage-point of friends or family community. Solidarity with friends rests primarily on a sense of equality and togetherness with peers, whereas the main emphasis in solidarity with the family is on education and the sense of caring by the family. On the basis of the different logics of solidarity an inner circle and an outer circle are created: alcohol will usually be furnished to members of the inner circle (peer group, siblings, close relatives), but not to members of the outer circle (half-acquaintances, strangers, kids who are "too" young). However, it is noteworthy that furnishing alcohol to under-age siblings did cause much moral discussion in the groups we interviewed. In other words, "for friends rather than for family".

The furnishing of alcohol by young adults to minors is no random or arbitrary activity. It is based on a set of rules that follow the different logics of friends and family solidarity – rules that are not always clear to the young people who are purchasing and furnishing the alcohol, let alone to others. Public discussions on the furnishing of alcohol are not usually based on an understanding of these rules.

KEY WORDS

Solidarity, furnishing alcohol, minor, peer group, family, Finland